

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

GÜNER ÇORUM - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 59739/00)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

31 Ekim 2006

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2. maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup şekli bazı düzeltmelere tabi tutulabilir.

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan ve (59739/00) başvuru no'lu davanın nedeni bu ülke vatandaşı Gülşay Güner Çorum'un (başvuran) 19 Haziran 2000 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur. Başvuran Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde Ankara Barosu avukatlarından B. Çiçekli tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

1970 doğumlu başvuran Ankara'da ikamet etmektedir.

Başvuran iş yaşamına Gülşane Askeri Tıp Akademisi'nde sivil memur statüsünde hemşire olarak başlamıştır.

Milli Savunma Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu 4 Nisan 1999 tarihinde başvuranın kurumunun nizamını bozacak ideolojik ve siyasi faaliyetleri yürütmesi ve yasadışı bir örgütün sempatanlığı yapması dolayısıyla görevinden azledilmesine karar vermiştir.

5 Temmuz 1999 tarihinde Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'ne (Yüksek Mahkeme) müracaat eden başvuran bu kararın iptali ve işten çıkarılmasına yönelik alınan tedbirlerin askıya alınması isteminde bulunmuştur. AİHS'nin 6. maddesine atıfta bulunan başvuran askeri personel olmadığını öne sürerek ve bu mahkemenin bağımsızlığına ve tarafsızlığına karşı çıkararak mahkemeden öncelikli olarak sivil mahkeme lehine görevsiz kılınmasını talep etmiştir. Hakkında oluşturulan delillere itiraz eden başvuran *Hacı Bektaş-ı Veli* derneğinin üyesi olmadığını (bunu belgelemiştir) belirterek yasadışı bir örgütün faaliyetlerine katıldığını inkâr etmiştir. Suçlamaların somut hiçbir delile dayanmadığını savunan başvuran son olarak AİHS'nin 9, 10, 11 ve 14. maddeleri ile güvence altına alınan özgürlükleri ileri sürmüştür.

Yüksek Mahkeme 22 Temmuz 1999 tarihinde, başvuranın işten çıkarılmasına yönelik önlemlerin askıya alınması talebini reddetmiştir.

Milli Savunma Bakanlığı 20 Ağustos 1999 tarihinde cevaben vermiş olduğu görüşlerinde ilgilinin azledilmesinin titizlikle incelenen bir soruşturmaya dayandığını, buna değin belgelerin mahkemeye sunulduğunu ifade etmiştir.

Yüksek Mahkeme 1 Şubat 2000 tarihinde başvuranın bu mahkemenin yetkisizliğine ilişkin talebini reddetmiştir.

Yüksek Mahkeme 4 Nisan 2000'de başvuranın görevden alınma kararının iptali istemini reddetmiştir. Mahkeme kararında «gizli» ibareli bir zarfta iletilen bilgi ve belgelerden ilgilinin görevini icra ederken siyasi ve ideolojik faaliyetlere devam ettiğinin ve aşırı sol bir örgütün mensubu olduğunun ortaya çıkarıldığına itibar etmiştir. Bu doğrultuda görevden azletme Kanun'a uygundur.

Hükümet 14 Şubat 2006 tarihinde AİHM'ye başvuran hakkında yürütülen soruşturma dosyasını iletmiştir. Dosya «komutanın görüşü», «olayların raporu» ve altı «ifade tutanağı» gibi belgeleri içermektedir. «Olayların raporuna» göre başvuran ile aynı birimde çalışmaktayken PKK'ya karşı Alanya'da yürütülen operasyon sırasında bir hemşirenin [ismi silinmiştir] yakalanmasının ardından soruşturma başlatılması kararı alınmıştır. Özellikle bu

soruşturma kapsamında dinlenen altı hemşire [isimleri silinmiştir] başvuranın alevi, solcu ve ateist olduğunu; genç hemşireler arasında bu ideolojinin propagandasını yaptığını, HADEP için oy kullandığını; Cumhuriyet ve Evrensel gazetelerini okuduğunu; alevi olduğunu söyleyerek ve Sivas olaylarına değinerek Hükümeti eleştirdiğini; insan hakları bahanesiyle bu ideolojinin faaliyetlerini sürdürdüğünü; güvenlik güçlerinin güneydoğu bölgesindeki tutumunu eleştirir kitaplar okuduğunu ve insan haklarının savunulması iddiasıyla PKK'nın propagandasını yaptığını; dini inançlarının son derece zayıf olduğunu; çok eşliliği nedeniyle Peygamberi cinsel saplantılı olarak gördüğünü; 1 Mayıs kutlamasına övgüler yağdırdığını ve solcu bir grupla birlikte konsere gittiğini belirtmiştir.

Başvuran hakkında yapılan suçlamaları inkâr etmiştir. Kendisini alevi olarak gördüğünü ve birkaç ay önce *Hacı Bektaş-ı Veli* derneğine üye olduğunu kabul etmiştir. Cumhuriyet ve Evrensel gazetelerini meraklan okuduğunu ve Sivas olaylarını anma gösterisine üç kez katıldığını ifade ederek, «ifade tutanağına göre» şiddete karşı olduğundan ne PKK'nın eylemlerini ne Hükümetin güneydoğu bölgesindeki yaklaşımını onayladığını sözlerine eklemiştir. Aynı şekilde kişisel dosyasında daha önce ceza aldığına dair hiçbir ibare yer almamaktadır.

HUKUK AÇISINDAN

I. AİHS'İNİN 6 § 1. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, dosyada bulunan ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin kararının temelini oluşturan belgelerin iletilmesindeki noksanlığın taraflar arasındaki dengeyi bozduğunu ileri sürmektedir. Başvurana göre, silahların eşitliği ilkesi ihlal edilmiştir. Başvuran, bu noktada AİHS'nin 6 § 1 maddesinin ihlal edildiğini öne sürmektedir.

Hükümet bu konuda görüş bildirmemektedir.

1. İlgili ilkeler

Her hukuk ve ceza davasının, usule ilişkin yönleri de dahil vicahi bir nitelik taşıması ve de taraflar arasında silahların eşitliğini garanti altına alması gerekir: bu, adil yargılanma hakkının temel unsurlarından biridir.

Vicahilik ilkesi uyarınca yargılanma hakkı, taraflar için, karşı taraf tarafından oluşturulan görüşlerden veya kanıt unsurlarından haberdar olma ve bunlar üzerinde tartışabilme olanağını içermektedir (Bkz, diğerleri arasında, hukuki usule ilişkin olarak: *Vermeulen-Belçika*, 20 Şubat 1996 tarihli karar, *Lobo Machado-Portekiz*, 20 Şubat 1996 tarihli karar, *Nideröst-Huber-İsviçre*, 18 Şubat 1997 tarihli karar, *Kress-Fransa*, 39594/98 no'lu karar, *Yvon-Fransa*, 44962/98 no'lu karar ve *Prikyan ve Angelova-Bulgaristan*, 44624/98 no'lu, 16 Şubat 2006 tarihli karar; cezai usule ilişkin olarak: *Brandstetter-Avusturya*, 28 Ağustos 1991 tarihli, A serisi 211 no'lu karar, *Fitt-İngiltere*, 29777/96 no'lu karar, ve *Jasper-İngiltere*, 27052/95 no'lu, 16 Şubat 2000 tarihli karar).

Bu prensip, tarafların sunduğu görüşler ve belgeler için geçerli olduğu gibi, Hükümet komiseri gibi bağımsız bir memur (*Kress*, ve, *APBP-Fransa*, 38436/97 no'lu, 21 Mart 2002 tarihli karar), bir idare (*Krčmář ve diğerleri-Çek Cumhuriyeti*, 35376/97 no'lu 3 Mart 2000 tarihli karar) veya sözkonusu kararı veren mahkeme tarafından sunulan görüşler ve belgeler için de geçerlidir (*Nideröst-Huber*).

AİHS'nin 6 § 1. maddesinin hepsinden evvel tarafların çıkarlarını ve adaletin iyi işleyişinin korunmasını amaçladığının altını çizmek gerekir (Bkz. *mutatis mutandis*, *Acquaviva-Fransa*, 21 Kasım 1995 tarihli karar), bir belgenin kendileri tarafından yorumlanması gerektiği kanaatinde oldukları zaman, bunu ifade etme imkânı taraflara sağlanmalıdır. Özellikle, yargıya tabi kişilerin adaletin işleyişine güvenmesi buna bağlıdır: sözkonusu güvence, diğerleri arasında, dosyadaki her belge hakkında görüş bildirebilme güvencesine dayanmaktadır (Bkz. *Nideröst-Huber*, ve *F.R.-İsviçre*, 37392/97, 28 Haziran 2001 tarihli karar).

Diğer yandan, hakim kendisi de, özellikle bir itirazı reddettiği veya re'sen ele alınan bir gerekçeye dayanarak bir uyuşmazlığı çözdüğü zaman vicahilik ilkesine uymak zorundadır (*Skondrianos-Yunanistan*, 63000/00, 74291/01 ve 74292/01 no'lu, 18 Aralık 2003 tarihli kararlar, ve *Clinique des Acacias ve diğerleri-Fransa*, 65399/01, 65406/01, 65405/01 ve 65407/01 no'lu, 13 Ekim 2005 tarihli kararlar).

2. Bu ilkelerin uygulanması

Mevcut halde, bir disiplin soruşturmasının ardından, askeri bir hastanede sivil hemşire olarak çalışan başvuran görevinden alınmıştır. İlgili tarafından yapılan iptal başvurusu Askeri Yüksek İdare Mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

Bununla birlikte, 20 Ağustos 1999 tarihli cevaben vermiş olduğu savunmalarında Milli Savunma Bakanlığı 1602 sayılı Kanun'un 52. maddesine uygun olarak idari soruşturma dosyasını Yüksek Mahkemeye ayrı bir zarfta iletmiştir. Yüksek Mahkeme'nin kararından başvuranın talebinin Milli Savunma Bakanlığı tarafından «gizli» damgalı bir zarfın içine konulmuş bilgi ve belgelere ve idari soruşturma kapsamında elde edilen ifadelere dayanılarak reddedildiği ortaya çıkmaktadır.

Başvuran, aleyhinde yapılan son derece ciddi disiplin suçlarının altını çizerek, soruşturma dosyasının ifşa edilmemesine boş yere karşı çıkmıştır.

AİHM, bir ceza yargılama usulü kapsamında, ilgili kanıtların açığa vurulması hakkının mutlak olmadığını dile getirildiğini hatırlatmaktadır. Bir ceza davasında, sanığın haklarıyla dengelenmesi gereken, milli güvenlik nedeniyle veya misilleme riski altında olan şahitleri koruma veya soruşturma metotlarını gizli tutma gerekliliği gibi çekişen menfaatler olabilir. Bazı hallerde, başka bir bireyin temel haklarını saklı tutmak veya önemli bir kamu yararını korumak için bazı kanıtları savunmanın bilgisine sunmamak gerekebilir. Bununla birlikte, AİHS'nin 6 § 1. maddesi uyarınca, yalnızca, savunma haklarını sınırlayan mutlak gerekli önlemler meşrudur (*Van Mechelen ve diğerleri-Hollanda*, 23 Nisan 1997 tarihli karar). Üstelik, sanığa adil bir yargılanma garanti edilmek isteniliyorsa, haklarının sınırlanmasıyla savunmaya çıkarılan her zorluk hukuki makamların önünde izlenen yargılama usulüyle yeterince telafi edilmelidir (*Doorson-Hollanda*, 26 Mart 1996 tarihli karar, *Van Mechelen ve diğerleri*, *Fitt*, ve *Jasper*). AİHM'ye göre, bu tür ilkelerin, özellikle davada kazanılmak istenilen şey ışığında başvuran açısından -ağır disiplin suçlarına dayalı görevden almahususuna uygulanması gerekir (Bkz. *mutatis mutandis*, *Fitt*).

Hükümetin, başvuranın görevden alınmasına ilişkin idari yargılama usulü sırasında soruşturma dosyasının açığa çıkarılmamasını haklı gösterecek hiçbir argümanı sunmadığını not etmek gerekir. Zaten, bu dosya, milli güvenliğe veya misilleme riski altındaki tanıkları korumaya veya soruşturma metotlarını gizli tutma gerekliliğine bağlı zorunluluklarla bu

yönde bir uygulamayı haklı çıkarabilecek hiçbir unsuru içermemektedir. Öte yandan, bu uygulamada, vicahilik ilkesinin ve silahların eşitliği ilkesinin gereklerini yerine getirmek için başvuranın çıkarlarını korumaya uygun garantiler bulunuyor görünmemektedir. (Bkz. *mutatis mutandis*, *Fitt*, ve *Jasper*). Gerçekten de, sözkonusu karar sadece “gizli” olarak nitelendirilmiş soruşturma dosyasına dayalı olarak alınmıştır.

Milli Savunma Bakanlığı tarafından iletilen belge ve bilgilerin davanın sonucu hakkında temel bir önemi olduğuna şüphe yoktur. Fakat ilgilinin yargılama usulünde kazanmayı umduğu şey ve soruşturma dosyasındaki belge ve bilgilerin niteliği dikkate alındığında, başvuranın Yüksek Mahkeme'nin kararını vermesinden önce bunlara yanıt vermesinin olanaksızlığı onun adil yargılanma hakkını hiçe saymıştır (*J.J.-Hollanda*, 27 Mart 1998 kararı).

Sonuç itibariyle, AİHS'nin 6 § 1 maddesi bakımından adil yargılanma hakkının temel unsurlarından biri olan vicahilik ilkesine ve taraflar arasındaki silahların eşitliği garantisine riayet etme başvuranın Milli Savunma Bakanlığı'nın sunmuş olduğu bilgiler hakkında yorumda bulunma olanağını gerektirmekteydi. Oysa 1602 sayılı Kanun'un 52. maddesi uyarınca dosyanın açığa çıkmasını reddetmek için bu imkân başvurana verilmemiştir.

AİHM, AİHS'nin 6 § 1. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

II. AİHS'NİN 10. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, görevden alınmasının kişisel, siyasi inançlarına ve bazı yasal faaliyetlere dayandığı gerekçesiyle, AİHS'nin 10. maddesinin ihlalini oluşturduğundan yakınmaktadır.

Hükümet, askeri bir kurumu tercih etmekle başvuranın en başından böyle bir yapıyı düzenleyen kurallara uymayı kabul ettiğini belirtmektedir. Hükümet, AİHM'nin bu konudaki yerleşik içtihadına dayalı olarak, ilgilinin özel bir güven ve doğruluk bağıyla Devlete bağlı olduğunu savunmakta, kurum bünyesinde ve dışında sözkonusu faaliyetleri sürdürerek başvuranın bu bağı koparmış olacağını vurgulamaktadır. Mevcut durumun özel koşullarına değinen Hükümet, en üst düzey askeri hiyerarşik düzende yer alan kişilerle yakın temas halinde olan ve onların gizli sağlık dosyalarına ulaşabilen başvuranın fiillerine ilişkin yetkililerin dikkatli olmaları gerektiğini ifade etmektedir. Öte yandan, *Grigoriades-Yunanistan* (25 Kasım 1997 tarihli karar) kararındaki başvurandan farklı olarak, başvurana cezai müeyyide uygulanmamıştır.

Başvuran, inançları, yasal, kültürel ve sosyal bazı aktivitelere katıldığı için cezalandırıldığını ileri sürmektedir. Başvuran, PKK gibi yasadışı örgütlerin eylemlerine katılma, yardım etme ve bu örgüte sempati duyma şeklindeki kendisine isnat edilen olayların Türk Ceza Kanunu'na göre ağır bir suç teşkil ettiğini, oysa hakkında hiçbir kovuşturma başlatılmadığını belirtmektedir. Başvuran, meslek ahlakı kurallarına uygun olarak on yıla yakın bir süre boyunca bu askeri hastanede çalıştığının ve üstlerinin güvenini sarsmaya yönelik ve liyakate aykırı hiçbir tutumunun olmadığını altını çizmektedir. Başvurana göre, iç hukuktaki yargılama usulü sırasında kendisine ileilmeyen ve Yüksek Mahkemenin karar verirken dayanak aldığı idari soruşturma dosyası sadece dayanaktan yoksun suçlamalar içermektedir.

AİHM, mevcut başvuruyla ortaya konan temel hukuki sorunun, görevden alma kararının iptal edilmesi talebinin AİHS'nin 6. maddesi uyarınca adil bir yargılanmanın sonunda reddedilip

reddedilmediğinin bilinmesine dayalı olduğu kanaatindedir. Yukarıda bu hükmün ihlal edildiği sonucuna vardığı dikkate alındığında, AİHM bu şikayetin ayrıca incelenmesine gerek olmadığı sonucuna varmaktadır (Bkz. *mutatis mutandis*, *Sadak ve diğerleri-Türkiye*, 29900/96, 29901/96, 29902/96 ve 29903/96 no'lu kararlar).

III. AİHS'İN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Tazminat

Başvuran 14 Nisan 1999 tarihinden bu yana işsiz, gelirden ve her türlü sosyal haktan ve güvenceden yoksun olduğunu belirterek bu yönde 25.000 Euro maddi tazminata uğradığını ileri sürmektedir. Başvuran manevi tazminat olarak 30.000 Euro istemektedir.

Hükümet bu miktarlara karşı çıkmıştır.

AİHM, AİHS'nin 41. maddesince hakkaniyete uygun olarak başvurana 6.500 Euro manevi tazminat ödenmesini kararlaştırmıştır.

B. Masraf ve harcamalar

Başvuran yargı giderleri için 7.600 Euro talep etmektedir.

Hükümet buna karşı çıkmıştır.

Sunulan unsurlar ışığında AİHM tüm yargı giderleri için ilgiliye 4.000 Euro ödenmesine karar vermiştir.

C. Gecikme faizi

Gecikme faizi olarak, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına 3 puanlık bir artış eklenecektir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. AİHS'nin 6 § 1. maddesinin *ihlal edildiğine*;
2. AİHS'nin 10. maddesine dair şikayetin incelenmesine *gerek olmadığına*;
3. a) AİHS'nin 44 § 2. maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Y.T.L.'ye çevrilmek üzere Savunmacı Hükümetin başvurana:
 - i. manevi zarar için 6.500 (altı bin beş yüz) Euro *ödemesine*;
 - ii. masraf ve harcamalar için 4.000 (dört bin) Euro *ödemesine*;
 - iii. yukarıda belirtilen miktarların her türlü vergiden *muaf tutulmasına*;

b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapıldığı tarihe kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda faiz *uygulanmasına*;

4. Adil tazmine dair diğer taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AIHM'nin iç tüzüğüne 77 §§ 2. ve 3. maddesine uygun olarak 31 Ekim 2006 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.